

KINH NGHIỆM PHÁT TRIỂN DU LỊCH CỘNG ĐỒNG Ở MỘT SỐ ĐỊA PHƯƠNG VÀ BÀI HỌC CHO TÂY NGUYÊN

● LÊ VIỆT ANH - HÀ THỊ KIM DUYÊN - NGUYỄN VĂN THANH

TÓM TẮT:

Du lịch cộng đồng là một hình thức du lịch nhằm trao quyền cho các cộng đồng quản lý du lịch để đạt được kết quả đóng góp cho sự thịnh vượng của cộng đồng, bao gồm phát triển bền vững về kinh tế, xã hội và môi trường. Do đó, du lịch cộng đồng không chỉ liên quan đến mối quan hệ đối tác giữa doanh nghiệp du lịch và cộng đồng để mang lại lợi ích cho cả hai bên, mà còn liên quan đến sự hỗ trợ của cộng đồng và ngoài cộng đồng đối với các doanh nghiệp du lịch quy mô nhỏ, từ đó, các doanh nghiệp cam kết hỗ trợ cho các dự án của cộng đồng nhằm phát triển cộng đồng. Dựa trên kinh nghiệm thành công của du lịch cộng đồng ở các tỉnh Hà Giang và Quảng Ninh, nhóm tác giả đề xuất một số bài học cho loại hình du lịch này ở khu vực Tây Nguyên trong thời gian tới.

Từ khóa: du lịch cộng đồng, khu vực Tây Nguyên, ngành Du lịch.

1. Hiệu quả từ du lịch cộng đồng ở Hà Giang

Với vẻ đẹp hoang sơ kỳ vĩ của Công viên địa chất toàn cầu Cao nguyên đá Đồng Văn, di sản ruộng bậc thang Hoàng Su Phì và giá trị di sản văn hóa cộng đồng của 19 dân tộc đang sinh sống... đã tạo thế mạnh để du lịch Hà Giang bứt phá.

Toàn tỉnh hiện có 36 làng văn hóa du lịch cộng đồng, nằm rải rác trên địa bàn 11 huyện, thành phố. Gần với mỗi làng có đặc trưng riêng theo vùng miền văn hóa và canh tác sản xuất khác nhau, tạo sự hấp dẫn cho du khách. Ông Nguyễn Hồng Hải - Giám đốc Sở Văn hóa, Thể thao và

Du lịch Hà Giang cho biết, dù phát triển ở giai đoạn nào, dựa trên tiêu chí nào thì các làng văn hóa du lịch cộng đồng ở Hà Giang vẫn được biết đến là giá trị văn hóa truyền thống. Du khách sẽ được sinh hoạt cộng đồng, trải nghiệm phương thức canh tác sản xuất, thưởng thức văn hóa ẩm thực, nghệ thuật truyền thống các dân tộc do chính chủ thể di sản hướng dẫn và trình diễn.

5 năm trở lại đây, các làng văn hóa du lịch cộng đồng ở Hà Giang đã được kết nối trong tour, tuyến bán phục vụ cho du khách. Thông qua đó, người dân bắt đầu được hưởng lợi từ hoạt động du lịch cộng đồng, như: Giải quyết việc làm cho lao động nhân rỗi, tiêu thụ lượng lớn sản

phẩm nông - lâm sản, nghề truyền thống,... góp phần nâng thu nhập bình quân hàng năm của các hộ gia đình đạt 300 triệu đồng/năm. "Từ hiệu quả đó, ý thức trong công tác bảo tồn văn hóa, xây dựng phát triển và nâng cao chất lượng du lịch cộng đồng được nâng lên, tính cạnh tranh về sản phẩm bước đầu tác động đến các chủ thể, góp phần làm cho du lịch cộng đồng ở Hà Giang ngày càng được cải thiện, đáp ứng nhu cầu của du khách".

Hiện nay, làng văn hóa du lịch tiêu biểu trên địa bàn các huyện, thành phố của Hà Giang đã thành lập Ban quản lý du lịch cộng đồng thôn hoặc hợp tác xã dịch vụ du lịch, nhằm thay mặt người dân trong thôn phối hợp với bên liên quan tổ chức triển khai các hoạt động phát triển và quản lý du lịch bền vững: thu hút cộng đồng tham gia, điều hành hoạt động du lịch và cung ứng dịch vụ phù hợp, công bằng, hiệu quả, đảm bảo lợi ích từ du lịch được chia sẻ đồng đều, sử dụng vào các công việc, hoạt động phát triển kinh tế, văn hóa xã hội chung của thôn.

Đối với địa phương còn nhiều khó khăn như Hà Giang, việc khai thác hiệu quả mô hình du lịch cộng đồng là nhờ sự quyết liệt, triển khai đồng bộ các giải pháp gắn với phát triển kinh tế - xã hội và nhu cầu thị trường. Trong đó, Tỉnh đã đề ra nhiệm vụ phát triển du lịch thành ngành kinh tế quan trọng, ban hành các đề án về bảo tồn văn hóa gắn với du lịch. Riêng du lịch cộng đồng, đã chỉ đạo ban hành tiêu chí Panhou giai đoạn 2012 - 2018 và tuyên bố Phìn Hồ (du lịch cộng đồng gắn với dược liệu) giai đoạn 2018 - 2020, hiện nay là du lịch gắn với bảo tồn văn hóa và nông thôn mới. Bên cạnh đó, Tỉnh đã hỗ trợ và giải ngân cho 272 hộ dân làm homestay, với tổng số tiền 16.285 triệu đồng tại các huyện, thành phố.

Mặc dù còn nhiều khó khăn, song nhằm thực hiện mục tiêu phát triển du lịch cơ bản trở thành ngành kinh tế mũi nhọn vào năm 2025, phát huy hơn nữa nguồn tài nguyên du lịch đặc thù, tỉnh Hà Giang sẽ triển khai thực hiện đồng bộ các quy

hoạch được phê duyệt, chú trọng phát triển cơ sở hạ tầng, cơ sở vật chất kỹ thuật đối với những điểm du lịch cộng đồng có tiềm năng, đảm bảo điều kiện phục vụ, thu hút du khách. Đồng thời, thực hiện tốt công tác bảo vệ, tôn tạo, phát huy giá trị văn hóa vật thể về kiến trúc, cảnh quan làng, bản, trang phục truyền thống đặc thù của đồng bào các dân tộc....

Thực tế cho thấy, ngành "công nghiệp không khói" của tỉnh Hà Giang còn vương không ít rào cản, do một số cấp ủy, chính quyền địa phương chưa thực sự quan tâm và chủ động triển khai; nhận thức của người dân về vai trò du lịch trong phát triển kinh tế còn hạn chế, chậm tiếp xúc các thông tin; kinh phí xây dựng làng văn hóa tiêu biểu chưa đáp ứng yêu cầu thực tế; chưa khai thác được không gian làng nghề truyền thống; chưa xây dựng được sản phẩm du lịch đặc trưng; một số chuồng trại chăn nuôi gia súc để gần nhà; khu vệ sinh chưa đạt yêu cầu, ảnh hưởng đến chất lượng phục vụ du lịch; thiếu các kỹ năng phục vụ, giao tiếp với khách nước ngoài; một bộ phận nhân dân trông chờ, ỷ lại vào sự đầu tư của Nhà nước; chưa thành lập được hợp tác xã liên kết cung ứng thành chuỗi dịch vụ khép kín; hạn chế trong việc khai thác tài nguyên văn hóa thành sản phẩm du lịch...

Bà Triệu Thị Tình - Phó Giám đốc Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch, chia sẻ: Nhằm thúc đẩy du lịch và du lịch cộng đồng, Tỉnh đề cao sự tham gia của người dân và đưa người dân trở thành chủ thể phát triển du lịch. Đồng thời, liên kết chặt chẽ về quyền lợi, nghĩa vụ giữa Nhà nước, người dân tham gia làm du lịch, doanh nghiệp du lịch và nhà tư vấn. Các ngành phối hợp với địa phương tổ chức đào tạo, định hướng cho người dân làm du lịch cộng đồng; hỗ trợ người dân làm du lịch cộng đồng thông qua các hình thức ưu đãi vay vốn ngân hàng; xây dựng hệ thống hạ tầng giao thông phục vụ du lịch. Phát triển du lịch cộng đồng gắn với những nét văn hóa đặc trưng của địa phương, hạn chế sự trùng lặp, sản phẩm du lịch giống nhau; coi trọng chất liệu truyền thống để xây dựng các sản phẩm du lịch cộng đồng; nâng cao chất lượng

tuyên truyền, thay đổi nhận thức người dân về xây dựng các làng văn hóa du lịch cộng đồng và các sản phẩm du lịch.

Đại hội Đảng bộ tỉnh Hà Giang lần thứ XVII xác định đột phá về phát triển du lịch; đẩy mạnh phát triển các ngành dịch vụ có lợi thế; trong đó, phát triển du lịch cộng đồng, gắn với phát huy bản sắc văn hóa truyền thống các dân tộc, sản phẩm nông nghiệp đặc thù, các làng nghề thủ công truyền thống với phát triển du lịch, du lịch cộng đồng homestay; hình thành chuỗi kết nối đến nông thôn. Hiện thực hóa mục tiêu đó, tỉnh tập trung đổi mới nội dung, hình thức tuyên truyền để thay đổi nhận thức của người dân trong công tác bảo tồn, giữ gìn, phát huy bản sắc văn hóa truyền thống; cải tạo cảnh quan môi trường. Đào tạo kỹ năng giao tiếp, nắm bắt tâm lý du khách, nâng cao trình độ ngoại ngữ cho đội ngũ hướng dẫn viên, thuyết minh viên du lịch và các hộ làm dịch vụ lưu trú homestay, làng nghề truyền thống đáp ứng yêu cầu phục vụ du khách.

Tỉnh Hà Giang đang hướng đến phát triển các dịch vụ mới phục vụ du khách; mở rộng các sản phẩm cho du khách trải nghiệm; xây dựng cơ chế, chính sách về bảo tồn văn hóa truyền thống, kiến trúc nhà ở; lồng ghép các nguồn vốn từ các chương trình, kêu gọi đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng du lịch tại các làng văn hóa du lịch cộng đồng; quảng bá tiềm năng, sản phẩm, tài nguyên du lịch nhằm thu hút du khách, góp phần phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao hình ảnh du lịch cộng đồng của Tỉnh.

2. Phát triển du lịch cộng đồng trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh

Quảng Ninh có nhiều tiềm năng về tài nguyên du lịch, có điều kiện tự nhiên và văn hóa tương đồng với các tỉnh vùng Đông Bắc để phát triển du lịch cộng đồng. Tại một số địa phương trên địa bàn tỉnh đã phát triển mô hình này như: Đông Triều, Quảng Yên, Tiên Yên, Bình Liêu, Ba Chẽ, Hải Hà, Đầm Hà... bước đầu đạt được những hiệu quả nhất định.

Hiện nay, Sở Du lịch tỉnh Quảng Ninh chưa có số liệu thống kê cụ thể về số lượt khách du lịch hay doanh thu từ du lịch cộng đồng trên địa bàn Tỉnh. Theo nghiên cứu của tác giả, trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh đã xây dựng được 2 mô hình du lịch cộng đồng có sức hút lớn đối với du khách trong và ngoài nước.

Thứ nhất là mô hình “Một ngày làm dân chài” ở TP. Hạ Long và huyện Vân Đồn dưới sự hỗ trợ của JICA (Nhật Bản) cả về tài chính và đào tạo các kỹ năng. Theo đó, mô hình do Hợp tác xã Vạn chài Hạ Long và Công ty Cổ phần Du thuyền Đông Dương triển khai từ năm 2005 là mô hình du lịch cộng đồng sớm nhất ở Quảng Ninh. Tham gia vào mô hình, người dân làng chài xây dựng các sản phẩm dịch vụ trải nghiệm trên Vịnh, như: tham quan làng chài bằng thuyền nan, trải nghiệm cuộc sống của người dân bản xứ. Mô hình đã tạo ra một sản phẩm mới hấp dẫn, độc đáo, đồng thời cũng tạo ý thức tích cực cho người dân trong công tác bảo vệ môi trường sinh thái, tạo công ăn việc, chia sẻ lợi ích từ du lịch với người dân. Từ năm 2019 trở về trước, hàng tháng, làng chài Vung Viêng đón tới 10 ngàn lượt khách vào tham quan trải nghiệm (Bảo Bình, 2020).

Thứ hai là mô hình “Du lịch làng quê Việt” (hay còn gọi là Khu du lịch làng quê Yên Đức) ở thị xã Đông Triều do Công ty Cổ phần Du lịch Sen Á Đông xây dựng. Mô hình này cũng được đông đảo khách du lịch đánh giá cao. Ra đời từ năm 2010, đến nay, mô hình này đã trở thành một điểm du lịch trải nghiệm cộng đồng nổi tiếng, đón tới hàng nghìn lượt khách hàng tháng, với các dịch vụ trải nghiệm hoạt động nông nghiệp, xem người nông dân mùa rỗi nước, hát quan họ, tham quan các gia đình, nghỉ tại làng và thưởng thức các món ăn dân dã... Trung bình mỗi năm (trừ năm 2020 đến nay khi xuất hiện đại dịch Covid-19), Khu du lịch làng quê Yên Đức đón khoảng 20.000-30.000 lượt khách, chủ yếu là dòng khách châu Âu (Hoàng Nga, 2020).

Bên cạnh 2 mô hình điển hình nói trên, tại các địa phương, như: Quảng Yên, Tiên Yên, Bình

Liêu, Ba Chẽ, Hải Hà, Đầm Hà..., người dân, doanh nghiệp cũng đã bắt tay triển khai một số mô hình du lịch cộng đồng và đã nhận được sự quan tâm của chính quyền, người dân các địa phương và du khách.

Để phát huy mạnh mẽ lợi thế du lịch cộng đồng, mới đây, UBND tỉnh Quảng Ninh đã ban hành Quyết định số 4839/QĐ-UBND, ngày 29/12/2020 phê duyệt Đề án phát triển du lịch cộng đồng bền vững trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh. Mục tiêu của Đề án hướng đến: Phát triển du lịch cộng đồng theo hướng bền vững, có trọng tâm, trọng điểm, góp phần bảo tồn, phát huy giá trị truyền thống, nhất là bản sắc văn hóa của các dân tộc thiểu số; phát huy giá trị các di tích văn hóa - lịch sử, danh lam thắng cảnh; góp phần nâng cao chất lượng đời sống văn hóa, tinh thần, vật chất của người dân đồng thời thay đổi nhận thức về sinh kế để giảm nghèo bền vững. Đồng thời, phát triển du lịch cộng đồng theo hướng đa dạng và chuyên nghiệp; không mang tính cạnh tranh lẫn nhau và phải có tính liên kết, kết nối chặt chẽ thông qua sự hấp dẫn của những sản phẩm đặc thù, đặc trưng riêng góp phần thúc đẩy du lịch phát triển... Đề án cũng phấn đấu đến năm 2025, Quảng Ninh đón 1,7 triệu lượt khách nội địa và 1,1 lượt khách quốc tế (khách du lịch cộng đồng). Tổng thu từ hoạt động du lịch cộng đồng đạt 6.000 tỷ đồng và tạo ra 4.200 việc làm.

3. Kinh nghiệm cho Tây Nguyên

Với những kinh nghiệm từ việc phát triển du lịch cộng đồng của Quảng Ninh và Hà Giang, có thể rút ra một số bài học cho Tây Nguyên như sau:

- Để phát triển du lịch cộng đồng trở thành một ngành kinh tế mũi nhọn ở Tây Nguyên, Chính phủ cần ưu tiên hỗ trợ các tỉnh Tây Nguyên về kinh phí đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, nhất là hạ tầng giao thông. Các tỉnh Tây Nguyên cần đẩy mạnh chương trình liên kết vùng trong phát triển du lịch để khai thác hiệu quả các tuyến du lịch trọng điểm như “Con đường xanh Tây Nguyên”, “Con đường huyền thoại - Đường mòn Hồ Chí Minh”, hợp tác phát triển du lịch khu vực tam giác Việt Nam - Lào - Campuchia... để thu hút khách du lịch trong và ngoài nước đến với Tây Nguyên.

- Tây Nguyên cần phải nâng cao chất lượng và đa dạng hóa các sản phẩm du lịch, xây dựng các sản phẩm du lịch phù hợp với tiềm năng và thế mạnh của từng địa phương trong vùng; chú trọng nâng cao chất lượng các sản phẩm du lịch đặc thù mang đậm nét Tây Nguyên.

- Du lịch Tây Nguyên cần mở rộng liên kết với các tỉnh miền Trung và vùng Đông Nam Bộ, TP. Hồ Chí Minh để kết nối thành các tour, tuyến tạo ra thị trường du lịch rộng lớn, có tác dụng kích cầu du lịch nhằm thu hút khách cho du lịch vùng Tây Nguyên, đặc biệt là hướng tới thu hút lượng khách quốc tế đến với Tây Nguyên ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Nguyễn Thị Thanh Quý (2021). Phát triển du lịch cộng đồng trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh: Thực trạng và giải pháp. *Tạp chí Kinh tế và Dự báo*, 5(759), 68-73.
2. Phan Hằng (2020). Cơ hội nào cho du lịch cộng đồng ở Quảng Ninh?, truy cập tại <http://baoquangninh.com.vn/du-lich/202004/co-hoi-nao-cho-du-lich-cong-dong-o-quang-ninh-2478705/>
3. Hoàng Nga (2020). Khu du lịch làng quê Yên Đức: Biến thách thức thành cơ hội vàng, truy cập tại <http://www.baoquangninh.com.vn/truyen-hinh/E-MAGAZINE/202006/khu-du-lich-lang-que-yen-duc-bien-thach-thuc-thanh-co-hoi-vang-2487130/index.htm>
4. Bảo Thoa (2021). Hà Giang: Hiệu quả từ du lịch cộng đồng. Truy cập tại <https://congthuong.vn/ha-giang-hieu-qua-tu-du-lich-cong-dong-151191.html>

5. Kim Tiến (2021). Thúc đẩy phát triển du lịch cộng đồng. Truy cập tại <https://vietnamtourism.gov.vn/index.php/items/35419>

Ngày nhận bài: 3/4/2021

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 3/5/2021

Ngày chấp nhận đăng bài: 23/5/2021

Thông tin tác giả:

1. ThS. LÊ VIỆT ANH

2. ThS. HÀ THỊ KIM DUYÊN

3. ThS. NGUYỄN VĂN THANH

Trường Đại học Tây Nguyên

**EXPERIENCE IN DEVELOPING COMMUNITY-BASED TOURISM
OF SOME PROVINCES IN VIETNAM AND LESSONS LEARNT
FOR THE CENTRAL HIGHLANDS REGION**

● Master. **LE VIET ANH**

● Master. **HA THI KIM DUYEN**

● Master. **NGUYEN VAN THANH**

Tay Nguyen University

ABSTRACT:

The community-based tourism empowers local communities to manage tourism activities to achieve sustainable social, economic and environmental development outcomes. Therefore, the community-based tourism is not only the business partnership between tourism companies and local communities to achieve benefits but also the internal and external supports of local communities for small-sized tourism companies. Hence, tourism companies would commit to support development projects of local communities. Based on the successful experience of community-based tourism in Ha Giang Province and Quang Ninh Province, this paper present some lessons learnt for community-based tourism development in the Central Highlands region of Vietnam in the coming time.

Keywords: community tourism, provinces in the Central Highlands, tourism industry.